

Historia Slavorum Occidentis
2024, R. 14, nr 1 (40)
ISSN 2084-1213
DOI: 10.15804/hso240104

MARIE BLÁHOVÁ* (PRAHA)

Založení nejstarších benediktinských klášterů v Čechách ve světle písemných pramenů (od šedesátých let 10. do šedesátých let 11. století)

Abstract: *The founding of the oldest Benedictine monasteries in Bohemia in the light of written sources (from the 960s to the 1060s)*

The article is devoted to the establishment of the oldest monastic institutions in the Czech lands in the 10th and 11th century and the scriptural sources dealing with the circumstances of their establishment. It deals with the founding of the female monastery of St. George at Prague Castle and the male monasteries of Břevnov, Ostrov, and Sázava.

Keywords: Middle Ages; monasteries; Benedictines; scripture; Přemyslid state

Słowa kluczowe: średniowiecze; klasztory; benedyktyni; fundacje; piśmiennictwo; państwo Przemyślidów

Benediktinské kláštery v Čechách byly zakládány v době, kdy právní život ve střední Evropě ještě nevyžadoval písemné potvrzení a listiny domácích vydavatelů byly výjimkou¹. Proto také neexistují, a nikdy neexistovaly, zakládací listiny většiny klášterů

* ORCID: 0000-0003-1542-0932; prof. PhDr., DrSc., Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Náměstí Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1; e-mail: marie.blahova@ff.cuni.cz.

Artykuł nadesłany: 1 X 2023; nadesłany po poprawkach: 10 X 2023; zaakceptowany: 20 XII 2023.

¹ K počátkům listin v českých zemích srov. především Z. Fiala, *K počátkům listin a panovnícké kanceláře v Čechách*, Sborník historický 1 (1953), s. 27–45; týž, *K otázce funkce našich listin do konce 12. století*, Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, IX, Řada historická C, 9 (1960), s. 5–34; J. Šebánek, S. Dušková, *Česká listina v době přemyslovské (Nástin vývoje)*, Sborník prací Filozofické fakulty brněnské university, Řada

z prvního století budování církevní organizace v Čechách². Kláštery byly zakládány slavnostním aktem v přítomnosti vysokých církevních i světských činitelů³. Založení bylo, podobně jako jiné právní akty v té době, prohlášeno před svědky, což podle zemského práva zcela postačovalo pro jeho platnost. Na rozdíl od jiných právních aktů byla při zakládání klášterů ovšem nutná součinnost biskupa, aby vysvětlil klášter a jeho opata. Písemné potvrzení k založení kláštera nebylo zapotřebí. Některé kláštery si ovšem dodatečně pořídily pamětní zápis o své fundaci a donacích, které jim byly uděleny při založení kláštera i během jeho existence. Zápisy sice neměly právní platnost, konstatovaly pouze fakt založení kláštera a jména jeho zakladatelů a donátorů, aby si je řeholníci mohli připomínat při bohoslužbách a zachovali je pro budoucí generace, a aby v nich sobě a svým nástupcům, a současně i veřejnosti, zvláště dědicům svých zakladatelů, připomínali okolnosti svého založení a získání majetku⁴. V nich bývají zachyceny i bližší údaje o průběhu klášterní fundace. Tyto zápisy nejsou ovšem většinou dochovány v původní formě, ale v historických výkladech nebo v konfirmačních listinách⁵. Jen výjimečně sami řeholníci vylíčili založení

historická C, 13 (1964), s. 51–72; A. Adamska, *The Introduction of Writing in Central Europe (Poland, Hungary and Bohemia)*, [in:] *New Approches to Medieval Communication*, ed. M. Mostert, Turnhout 1999, s. 171. – Tento výstup vznikl v rámci programu Cooperatio, poskytovaného Univerzitou Karlovou, vědní oblast „History”, řešeného na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Studie využila databázi Czech Medieval Sources online, kterou poskytuje výzkumná infrastruktura LINDAT/CLARIAH-CZ (<https://lindat.cz>) podporovaná MŠMT ČR (projekt č. LM2018101).

² K šíření křesťanství a vzniku nejstarších církevních institucí v Čechách srov. Z. Fiala, *Die Organisation der Kirche im Přemyslidenstaat des 10.–13. Jahrhunderts*, [in:] *Siedlung und Verfassung Böhmens in der Frühzeit*, Wiesbaden 1967, s. 133–143; J. Polc, *Církevní správa v Čechách do poloviny 14. století*, [in:] *Tisíc let pražského biskupství, 973–1973*, Řím 1973, s. 17–60; týž, *Česká církev v dějinách*, Praha 1999, s. 29–81.

³ To vyplývá například z popisu založení ostrovského kláštera. Srov. *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemie* (dále cituji CDB), Tomus I. Inde ab a. DCCCC usque ad a. MCXCVII, Praha 1904–1907, č. 40, s. 46 n. Srov. rovněž zde níže.

⁴ K tradičním zápisům srov. především P. Johaneke, *Zur rechtlichen Funktion von Traditionsnottiz, Traditionsbuch und früher Siegelurkunde*, [in:] *Recht und Schrift im Mittelalter*, hrsg. P. Classen, Sigmaringen 1977 (= VuF 23), s. 131–162.

⁵ K existenci, funkci a dochování pamětních záznamů v českých zemích srov. Z. Fiala, *K počátkům listin a panovnické*, s. 27–45; Z. Kristen, *O nejstarší české diplomatické písemnosti. Pamětní záznam o založení a obvěnění kapituly litoměřické*, *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Historica* 2 (1961), s. 69–97; J. Pražák, *Ke kritice českých aktů XII. století*, *Sborník archivních prací* 8 (1958), č. 1, s. 130–153; týž, *Rozšíření aktů v přemyslovských Čechách*, [in:] *Pocta akademiku Václavu Vaněčkovi k 70. narozeninám*, ed. K. Malý, Praha 1975, s. 29–40; R. Nový, *Diplomatické poznámky k donačním listinám čes-*

svého kláštera v širším vyprávění, které poskytovalo podrobnější popis průběhu fundace a výklad o představených kláštera. Až ve 12. století začali i čeští benediktini psát historické spisy o událostech v zemi, v níž působili, a začlenili do nich i zprávy o založení svého kláštera, jeho opatech, a případně i o událostech a osobách klášterního života, které považovali za důležité⁶. Samostatné klášterní kroniky však v českých zemích začali psát až cisterciáci na konci 13. a na počátku 14. století⁷.

O založení nejstaršího kláštera v Čechách, ženské kanonie u sv. Jiří na Pražském hradě, poskytl první informaci autor nejstarší české státně-národní kroniky, děkan pražské biskupské kapituly Kosmas⁸. Ačkoli se o jiných církevních institucích kromě vlastní zmiňuje jen výjimečně⁹, založení jiřského kláštera souviselo se založením pražského biskupství, které stálo ve středu Kosmova zájmu, proto se „dostalo“ do Kosmovy kroniky. Kosmas vypráví, jak se sestra Boleslava II. Mlada, „panna bohu zaslíbená, v svatém písmu vzdělaná, křesťanskému náboženství oddaná, pokorou nadaná, v hovoru líbezná, k chudým a k sirotkům štedrá příznivkyně a veškerou poctivostí mravů ozdobená“ odebrala „na zbožnou pouť“ do Říma. Tam prý byla vlídně přijata, nějaký čas tam pobyla, seznámila se s mnišskými pravidly a papež ji „na radu kardinálů“ vysvětil na abatyši, dal jí řeholi svatého Benedikta a opatskou

kých klášterů a kapitul do konce 12. století, *Studia mediaevalia Pragensia* 2 (1981), s. 125–146; M. Bláhová, *Pamětní zápisy (akty) v českých zemích od konce 10. do konce 13. století*, *Historia Slavorum Occidentis* 2012, 1(2), s. 72–84.

⁶ Takto byly koncipovány Hradištsko-opatovické anály, které ovšem byly postupně vedeny ve dvou benediktinských kláštorech a uvádějí proto informace o obou. Srov. M. Bláhová, *Klášterní historiografie ve středověku*, *Minulostí Západočeského kraje* 52 (2017), s. 206–211 (včetně literatury).

⁷ Nejstarší dochovaný spis tohoto typu je *Kronika Žďárského kláštera* Jindřicha Řezbáře dokončená v roce 1300, a *Zbraslavská kronika* Oty Durynského a Petra Žitavského, která byla psána od druhé poloviny prvního desetiletí do konce třicátých let 14. století. Srov. M. Bláhová, *Historiae foundationum cisterciáckých klášterů v českých zemích*, [in:] *Pro pana profesora Libora Jana k životnímu jubileu*, eds. B. Chochořáč, J. Malíř, L. Reitingер, M. Wihoda, Brno 2020, s. 597–608. Ve druhé polovině 13. století byly sepsány dějiny založení břevnovského kláštera, které však nejsou v původní podobě dochovány (srov. zde níže). V pramenech je zmíněna také kronika o založení kladrubského kláštera, ale o té nic bližšího není známo. Snad to byla listinná kronika (srov. M. Bláhová, *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila v kontextu latinské středověké historiografie a její pramenná hodnota*. *Historický komentář. Rejstřík*, Praha 1995, s. 118 n.

⁸ *Cosmae Pragensis Chronica Boemorum*, ed. B. Bretholz, MGH SRG, n.s., vol. II, Berlin 1923. K tomu dílu srov. především D. Třeštík, *Kosmova kronika. Studie k počátkům českého dějepisectví a politického myšlení*, Praha 1968; L. Wolvertон, *Cosmas of Prague. Narrative, Classicism, Politics*, Washington 2015.

⁹ Srov. E. Pražák, *Kosmas a Sázavský letopis*, *Slavia* 55 (1986), s. 19–38, zvl. s. 22.

berlu. Potom se s družinou a s papežským požehnáním, a také s novou řeholí vrátila do Čech, kde byla na knížecím hradě svým bratrem uctivě uvítána¹⁰. Založení biskupství, o němž tam zjevně rovněž jednala, je v kronice sděleno textem, nejspíše fingované, zakládací listiny¹¹. Dále se již Kosmas jirskému, ani jinému klášteru nevěnuje. Založení svatojirského kláštera jak je podáno v Kosmově kronice bylo netypické, protože se vlastně neodehrávalo v Čechách a abatysi světil papež, ale to bylo dáno historickými souvislostmi a faktem, že šlo o vůbec první klášter v zemi, kde ani nebyl vhodný činitel, který by mohl abatysi vysvětit. Jak probíhalo předání kláštera a klášterního majetku nové abatysi, již Kosmas nesdělil.

Za nejstarší mužský klášter v Čechách je považován břevnovský klášter, založený podle dochovaných, nikoli ovšem zcela spolehlivých, pramenů v roce 993 svatým Vojtěchem, podle některých pramenů též knížetem Boleslavem II¹². O založení kláštera informují dvě listiny. Jednak listina knížete Boleslava II. ze 14. ledna 993, v níž vydavatel prohlašuje, že vystavěli klášter společně s biskupem Vojtěchem podle příkazu papeže Jana a vypočítává majetek, který tvořil klášterní nadaci¹³. Druhá je listina papeže Jana XV. z 31. května 993. Je adresována opatu Anastáziovi a konventu břevnovského kláštera. Papež jmenuje jako zakladatele pražského biskupa Vojtěcha,

¹⁰ *Cosmae Pragensis Chronica*, lib. I, 22, s. 42 n. Český překlad podle *Kosmova Kronika česká*, přel. K. Hrdina, M. Bláhová, Praha 2012, s. 46 n.

¹¹ *Cosmae Pragensis Chronica*, lib. I, 22, s. 43 n. K této listině srov. I. Hlaváček, *Diplomatisches Material in den narrativen Quellen des böhmischen Mittelalters bis zum Anfang des 13. Jahrhunderts*, [in:] *Palaeographica, diplomatica et archivistica. Studi in onore di G. Battelli*, Roma 1979, s. 84 n.; J. Veselský, *K pravosti listu Jana XIII. v Kosmově kronice*, *Listy filologické / Folia philologica* 111 (1988), č. 2, s. 76–82 (včetně starší literatury; vyvrací argumenty proti pravosti listu); R. Nový, *Dvojí redakce Kosmovy kroniky Čechů*, [in:] *Problémy dějin historiografie I*, AUC, Philosophica et historica, 1981, s. 105–111, počítá s existencí papežského privilegia, jehož text však měl být v kronice dodatečně upraven (tamtéž, s. 110). Srov. rovněž týž, *K zakládací listině pražského biskupství*, [in:] *Miscellanea historica Bohemica Miloslao Vlka, archiepiscopo Pragensi ab eius collegis amicisque ad annum sexagesimum dedicata*, uspoř. Z. Hledíková, Praha 1993, s. 13–19 (včetně přehledu starších názorů). Podobně D. Kalhous, *Záhadné počátky pražského biskupství*, [in:] *Evropa a Čechy na konci středověku, Sborník příspěvků věnovaných Františku Šmahelovi*, eds. E. Doležalová, R. Novotný, P. Soukup, Praha 2004, s. 200, předpokládá jen mírnou úpravu textu listu Jana XIII.

¹² O svatém Vojtěchu jako zakladateli a o roku 993 jako roku založení břevnovského kláštera vyslovil zdůvodněné pochybnosti P. Kubín, *Založil břevnovský klášter opravdu sv. Vojtěch?*, [in:] *Ora et labora. Vybrané kapitoly z dějin kultury benediktinského řádu*, eds. M. Jarošová, R. Lomičková, Praha 2017, s. 27–40. K počátkům kláštera srv. rovněž J. Šrámek, *Co (ne)víme o raně středověkých dějinách břevnovského kláštera – a jak s tím naložit?*, *Časopis Matice moravské* 134 (2015), s. 207–226.

¹³ CDB I, č. 375, s. 347–350.

od něhož se prý dozvěděl, že je to první klášter v Čechách, a přijímá klášter pod svou ochranu, potvrzuje majetek a svobody, které klášter dostal od knížete a biskupa a právo řeholníků svobodně volit opata. Opatovi stvrzuje právo nosit pontifikálie a potvrzuje, že Břevnov je důstojnější a větší než jiné kláštery a opat zaujímá v české církvi první místo po biskupovi¹⁴. Obě listiny jsou dochovány v pozdějších konfirmacích. Listinu Boleslava II. potvrdil Přemysl Otakar II. 10. ledna 1255, listinu Jana XV. potvrdil Přemysl Otakar I. 24. července 1224. První listina je prokazatelně falzum sepsané v polovině 13. století¹⁵, druhá byla především českými historiky považována za pravou, případně pravou listinu s pozdějšími interpolacemi. Ani ta však neobstála při důkladném diplomatickém rozboru¹⁶. K břevnovskému klášteru, respektive k jeho majetku, se vztahuje i několik dalších listin, vesměs falz 13. století¹⁷.

Dějiny břevnovského kláštera byly ovšem v padesátých či šedesátých letech 13. století zpracovány v historiografickém spisu, který lze označit jako *Historia foundationis* břevnovského kláštera¹⁸. Tento spis se sice v původní podobě nedochoval, použil ho však dvorní kronikář Karla IV. Příbík Pulkava z Radenína v první redakci své České kroniky¹⁹. Příbík Pulkava z Radenína ve čtyřech kapitolách líčí původ a život svatého Vojtěcha²⁰, jeho volbu a vysvěcení na pražského biskupa, odchod do

¹⁴ CDB I, č. 38, s. 43–46.

¹⁵ Přehled podává P. Kubín, *Založil břevnovský klášter*, s. 29 n. Jiří Pražák se nicméně domníval, že falzum bylo zhotoveno podle břevnovského pamětního zápisu. Srov. J. Pražák, *Privilegium pervetustum Boleslai*, [in:] *Milénium břevnovského kláštera (993–1093)*. Sborník statí o jeho významu a postavení v českých dějinách, eds. I. Hlaváček, M. Bláhová, Praha 1993, s. 13–24, zvl. s. 23; týž, *Rozšíření aktů*, s. 34.

¹⁶ Srov. J. Žemlička, *K hodnověrnosti listiny Jana XV. pro klášter v Břevnově (31. V. 993)*, [in:] *Milénium břevnovského kláštera*, s. 25–39; P. Kubín, *Založil břevnovský klášter*, s. 30 n. V obou studiích je rovněž přehled starší literatury.

¹⁷ K břevnovským listinám srov. R. Nový, *Diplomatické poznámky*, s. 128 n.

¹⁸ Srov. M. Bláhová, *Historia foundationis monasterii Brevnoviensis*, [in:] *Milénium břevnovského kláštera*, s. 147–162 (zde s. 154–161).

¹⁹ *Kronika Pulkavova*, ed. J. Emler, J. Gebauer, [in:] FRB, t. V, Praha 1893, s. 1–326. K recenzím kroniky srov. M. Bláhová, *Příbík Pulkavy z Radenína Kronika česká*, [in:] *Kroniky doby Karla IV.*, úvod etc. M. Bláhová, přel. J. Pavel, M. Bláhová, J. Zachová, Praha 1987, s. 572–577, k břevnovské historii tamtéž, s. 575.

²⁰ Z hlavních prací k životopisu sv. Vojtěcha je nutno uvést alespoň: F. Krásl, J. Ježek, *Vojtěch, druhý biskup pražský, jeho klášter a úcta u lidu*, Praha 1898; H.G. Voigt, *Adalbert von Prag. Ein Beitrag zu Geschichte der Kirche und des Mönchtums*, Westend–Berlin 1898; V. Novotný, *České dějiny*, t. I, 1: *Od nejstarších dob do smrti knížete Oldřicha*, Praha 1912, s. 601–656; F. Dvorník, *Svatý Vojtěch, druhý pražský biskup*, Řím 1967; G. Labuda, *Święty Wojciech, biskup męczennik, patron Polski, Czech i Węgier*, Wrocław 2000; P. Sommer, *Svatý Prokop. Z počátků českého státu a církve*, Praha 2007; P. Kubín, *Sedm přemyslovských kultů*,

Říma, vstup do kláštera sv. Alexia a Bonifáce, návrat do Čech, založení, postavení a nadání břevnovského kláštera, druhý Vojtěchův odchod do Říma, zavraždění Vojtěchových bratří a volbu mnicha Strachkvase na Vojtěchovo místo. Výklad, jehož autor se zjevně snažil doložit právní a majetkové nároky kláštera, se opírá o „úřední“ prameny, vesměs známá listinná falza. Dále pokračuje vyprávěním o Vojtěchově pobytu v Římě, neúspěšném návratu do Čech a odchodu do Polska a do Prus až po jeho umučení. Podstatnou součástí celého vyprávění jsou Vojtěchovy zázraky. Poslední kapitola „břevnovské historie“ v Pulkavově kronice pojednává o skutečných nebo fiktivních zásluhách břevnovského kláštera o christianizaci a o vznik církevní organizace v Čechách, v Polsku a v Uhrách²¹. Celý text, který měl zjevně propagační funkci, byl sestaven někdy po polovině 13. století podle Kosmovy České kroniky, Vojtěšských legend, břevnovské legendy o Vintířovi a břevnovské tradice²². V popředí autorova zájmu stála hospodářská práva kláštera a snaha prosadit břevnovský klášter na přední místo mezi českými církevními institucemi²³. Celý text ovšem zachycuje pouze průběh a okolnosti založení a majetkového vybavení kláštera a první generaci břevnovských řeholníků. Po případném pokračování nejsou v Pulkavově kronice ani v jiných pramenech stopy. Legendární povaha a fantastičnost vyprávění byly nejspíše také důvodem, proč byl tento text již při prvním přepracování kroniky vypuštěn a nahrazen mnohem střízlivějším vyprávěním²⁴ o svatém Vojtěchovi, již bez souvislosti s břevnovským klášteřem.

Na přelomu prvního a druhého tisíciletí byl založen benediktinský klášter na ostrově u Davle. Jeho založení a nejstarší „dějiny“ byly zachyceny pouze v pamětním zápisu. Klášter si ho pořídil okolo roku 1110. Je dochován jako inzert v listině Přemysla Otakara I. z roku 1205²⁵. Podle tohoto pamětního zápisu kníže Boleslav II. před svou smrtí našel prostřednictvím některých velmožů „místo“ k službě bohu a nařídil, aby bylo vysvěceno k počtě Jana Křtitele. Jako představeného určil benediktinského mnicha Landberta, kterého povolal z kláštera Niederalteichu. Uskutečněním tohoto záměru pověřil před velmoži svého syna Boleslava III. Ten pamětliv otcova příkazu svěřil po otcově smrti Landberta biskupu Theddagovi a přikázal mu,

Praha 2011, s. 161–183.

²¹ Břevnovská historie je obsažena v kapitolách 23–26 první redakce kroniky. Srov. *Kronika Pulkavova*, s. 26–29. Podrobně srov. M. Bláhová, *Historia foundationis*, s. 154–156.

²² Srov. M. Bláhová, *Historia foundationis*, s. 155 n.

²³ Srov. M. Bláhová, *Historia foundationis*, s. 156–160.

²⁴ Srov. M. Bláhová, *Kroniky*, s. 575.

²⁵ CDB, t. II, inde ab a. MCMVIII usque ad a. MCCXXX, ed. G. Friedrich, Praha 1912, č. 359, s. 379–383.

aby podle otcova přání Landberta ustanovil opatem a přijal klášter pod svou ochranu. Což biskup pod klatbou učinil a všichni přítomní na to zvolali „Amen“. Potom v pamětním zápisu následuje výčet vesnic a statků, které Boleslav klášteru svěřil²⁶.

Bohatší psanou historií má sázavský klášter založený okolo roku 1032. Jeho založení a nejstarší dějiny vylíčil asi v šedesátých letech 11. století jeden z řeholníků v legendě o zakladateli kláštera, svatém Prokopovi²⁷. Legendu ve čtyřicátých letech 12. století využil jiný sázavský benediktin, když psal dějiny založení sázavského kláštera a nejstaršího období jeho existence. Nepsal je ovšem jako samostatnou kroniku, ale chronologicky je začlenil do Kosmovy *České kroniky*, k níž připojil vlastní pokračování, v němž jsou dějiny kláštera rovněž zařazeny do dějin českého státu²⁸. Tento blíže neznámý Mnich sázavský dovedl své vyprávění do roku 1162 a ukončil je zprávou o ustanovení Reginarda z Met sázavským opatem.

Benediktini v nejstarších českých kláštěrech tedy nepsali samostatné dějiny svého kláštera. Pokud v prvním století existence benediktinských klášterů o založení kláštera vůbec pořídili nějaké záznamy, tak to byly pamětní zápisy, později využité pro zhotovení listinných falz, která měla v době, kdy již byla v Čechách běžně používána listina, dodat nejstarším klášterům legitimitu. Jen sázavští benediktini zachytili založení svého kláštera a osobnost jeho zakladatele ještě v 11. století v legendě a později v kronikářských zápisech spojených ovšem se státně-národní kronikou.

Résumé

The author deals with the written records of the founding and endowment of the oldest monasteries in Bohemia, the Benedictine women's canonry at Prague Castle and the Benedictine men's monasteries in Břevnov, Osrov and Sázava. These monasteries were founded at a time when deeds of legal acquisitions were not yet in use in Bohemia. Monasteries were founded and endowed with property by oral declaration of the founder and donor before

²⁶ CDB I, č. 40, s. 46n. Srov. J. Bistřícký, *Über Falsifikate böhmischer Gründungsurkunden bis zum Ende des 12. Jahrhunderts*, Archiv Mitteilungen 4 (1991), s. 186.

²⁷ Srov. *Vita minor*, [in:] *Středověké legendy prokopské. Jejich historický rozbor a texty*, napsal V. Chaloupecký, vydání textů dokončil etc. B. Ryba, Praha 1953, s. 121–161, zvl. s. 134–136. Problematiku nejstarších prokopských legend včetně příslušné literatury shrnuje P. Kubín, *Sedm přemyslovských kultů*, s. 219–253.

²⁸ *De exordio Zazavensis monasterii*, [in:] *Mnich sázavský*, ed. J. Emler, FRB, t. II, Praha 1874, s. 240–243. Srov. M. Bláhová, *Sázavské dějepisectví*, [in:] *Svatý Prokop, Čechy a střední Evropa*, ed. P. Sommer, Praha 2006, s. 171–188. Souvisejší dodatky Mnicha sázavského ke Kosmově kronice byly vydány jako příloha k edici textu Kosmova. Srov. *Gründung des Klosters Sazawa*, [in:] *Cosmae Pragensis Chronica*, Anhang I, s. 242–251.

witnesses. Additionally, some of them made a commemorative record of their foundation, which could later be used to make deed forgeries, which were intended to give the oldest monasteries legitimacy at a time when deeds were already in common use in Bohemia. An exception is the monastery of Břevnov, the foundation of which is subject to papal privilege. The Benedictine monks did not yet keep a history of their monastery. Only the Benedictines of Sázava recorded the founding of their monastery and the personality of its founder in the 11th century in a hagiographical legend and later in chronicle records connected, however, with the state-national chronicle. In Břevnov, the history of the foundation of the monastery was not written down until the 13th century.

Bibliografia/Bibliography

Prameny

- Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemie*, Tomus I, II, Praha 1904–1907, 1912
Cosmae Pragensis Chronica Boemorum, ed. B. Bretholz, MGH SRG, n.s., vol. II, Berlin 1923
Kosmova Kronika česká, přel. K. Hrdina, M. Bláhová, Praha 2012
Kronika Pulkavova, ed. J. Emler, J. Gebauer, [in:] FRB, t. V, Praha 1893, s. 1–326
Mnich sázavský, ed. J. Emler, FRB, t. II, Praha 1874, s. 238–269
Vita minor, [in:] *Středověké legendy prokopské. Jejich historický rozbor a texty*, napsal V. Chaloupecký, vydání textů dokončil etc. B. Ryba, Praha 1953, s. 121–161

Literatura

- Adamska A., *The Introduction of Writing in Central Europe (Poland, Hungary and Bohemia)*, [in:] *New Approches to Medieval Communication*, ed. M. Mostert, Turnhout 1999, s. 165–190
 Bistřícký J., *Über Falsifikate böhmischer Gründungsurkunden bis zum Ende des 12. Jahrhunderts*, *Archiv Mitteilungen* 4 (1991), s. 186–189
 Bláhová M., *Historia foundationis monasterii Brevnoviensis*, [in:] *Milénium břevnovského kláštera (993–1093). Sborník statí o jeho významu a postavení v českých dějinách*, edd. I. Hlaváček, M. Bláhová, Praha 1993, s. 147–162
 Bláhová M., *Historiae foundationum cisterciáckých klášterů v českých zemích*, [in:] *Pro pana profesora Libora Jana k životnímu jubileu*, edd. B. Chocholáč, J. Malíř, L. Reitinger, M. Wiholda, Brno 2020, s. 597–608
 Bláhová M., *Klášteří historiografie ve středověku*, *Minulostí Západočeského kraje* 52 (2017), s. 206–211
 Bláhová M., *Pamětní zápisy (akty) v českých zemích od konce 10. do konce 13. století*, *Historia Slavorum Occidentis* 2012, 1(2), s. 72–84

- Bláhová M., *Přibíka Pulkavy z Radenína Kronika česká*, [in:] *Kroniky doby Karla IV.*, úvod etc. M. Bláhová, přel. J. Pavel, M. Bláhová, J. Zachová, Praha 1987, s. 572–577
- Bláhová M., *Sázavské dějepiscství*, [in:] *Svatý Prokop, Čechy a střední Evropa*, ed. P. Sommer, Praha 2006, s. 171–188
- Bláhová M., *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila v kontextu latinské středověké historiografie a její pramenná hodnota. Historický komentář. Rejstřík*, Praha 1995
- Dvorník F., *Svatý Vojtěch, druhý pražský biskup*, Řím 1967
- Fiala Z., *Die Organisation der Kirche im Přemyslidenstaat des 10.–13. Jahrhunderts*, [in:] *Siedlung und Verfassung Böhmens in der Frühzeit*, Wiesbaden 1967, s. 133–143
- Fiala Z., *K otázce funkce našich listin do konce 12. století*, Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, IX, Řada historická C, 9 (1960), s. 5–34
- Fiala Z., *K počátkům listin a panovnické kanceláře v Čechách*, Sborník historický 1 (1953), s. 27–45
- Hlaváček I., *Diplomatisches Material in den narrativen Quellen des böhmischen Mittelalters bis zum Anfang des 13. Jahrhunderts*, [in:] *Palaeographica, diplomatica et archivistica. Studi in onore di G. Battelli*, Roma 1979, s. 73–96
- Johanek P., *Zur rechtlichen Funktion von Traditionsnotiz, Traditionsbuch und früher Siegelurkunde*, [in:] *Recht und Schrift im Mittelalter*, hrsg. P. Classen, Sigmaringen 1977 (= VuF 23), s. 131–162
- Kalhous D., *Záhadné počátky pražského biskupství*, [in:] *Evropa a Čechy na konci středověku*, Sborník příspěvků věnovaných Františku Šmahelovi, edd. E. Doležalová, R. Novotný, P. Soukup, Praha 2004, s. 195–208
- Krásal F., Ježek J., *Vojtěch, druhý biskup pražský, jeho klášter a úcta u lidu*, Praha 1898
- Kristen Z., *O nejstarší české diplomatické písemnosti. Pamětní záznam o založení a obvěnění kapituly litoměřické*, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Historica 2 (1961), s. 69–97
- Kubín P., *Seďm přemyslovských kultů*, Praha 2011
- Kubín P., *Založil břevnovský klášter opravdu sv. Vojtěch?*, [in:] *Ora et labora. Vybrané kapitoly z dějin kultury benediktinského řádu*, edd. M. Jarošová, R. Lomičková, Praha 2017, s. 27–40
- Labuda G., *Święty Wojciech, biskup męczennik, patron Polski, Czech i Węgier*, Wrocław 2000
- Novotný V., *České dějiny*, t. I,1: *Od nejstarších dob do smrti knížete Oldřicha*, Praha 1912
- Nový R., *Diplomatické poznámky k donačním listinám českých klášterů a kapitul do konce 12. století*, Studia mediaevalia Pragensia 2 (1981), s. 125–146
- Nový R., *Dvojitá redakce Kosmovy kroniky Čechů*, [in:] *Problémy dějin historiografie I*, AUC, Philosophica et historica, 1981, s. 105–111
- Nový R., *K zakládací listině pražského biskupství*, [in:] *Miscellanea historica Bohemica Milošlao Vlk, archiepiscopo Pragensi ab eius collegis amicisque ad annum sexagesimum dedicata*, uspoř. Z. Hledíková, Praha 1993, s. 13–19
- Polc J., *Církevní správa v Čechách do poloviny 14. století*, [in:] *Tisíc let pražského biskupství, 973–1973*, Řím 1973, s. 17–60

- Polc J., *Česká církev v dějinách*, Praha 1999, s. 29–81
- Pražák E., *Kosmas a Sázavský letopis*, *Slavia* 55 (1986), s. 19–38
- Pražák J., *Ke kritice českých aktů XII. století*, *Sborník archivních prací* 8 (1958), č. 1, s. 130–153
- Pražák J., *Privilegium pervetustum Boleslai*, [in:] *Milénium břevnovského kláštera (993–1093). Sborník statí o jeho významu a postavení v českých dějinách*, edd. I. Hlaváček, M. Bláhová, Praha 1993, s. 13–24
- Pražák J., *Rozšíření aktů v přemyslovských Čechách*, [in:] *Pocta akademiku Václavu Vaněčkovi k 70. narozeninám*, ed. K. Malý, Praha 1975, s. 29–40
- Sommer P., *Svatý Prokop. Z počátků českého státu a církve*, Praha 2007
- Šebánek J., Dušková S., *Česká listina v době přemyslovské (Nástin vývoje)*, *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské university, Řada historická C*, 13 (1964), s. 51–72
- Třeštík D., *Kosmova kronika. Studie k počátkům českého dějepisectví a politického myšlení*, Praha 1968
- Veselský J., *K pravosti listu Jana XIII. v Kosmově kronice*, *Listy filologické / Folia philologica* 111 (1988), č. 2, s. 76–82
- Voigt H.G., *Adalbert von Prag. Ein Beitrag zur Geschichtte der Kirche und des Mönchtums*, Westend–Berlin 1898
- Wolverton L., *Cosmas of Prague. Narrative, Classicism, Politics*, Washington 2015
- Žemlička J., *K hodnověrnosti listiny Jana XV. pro klášter v Břevnově (31. V. 993)*, [in:] *Milénium břevnovského kláštera*, s. 25–39